

Paweł Grabarczyk

O roli przekonań w percepcji zmysłowej.

W słynnym fragmencie II Medytacji Kartezjusz zastanawia się nad aktem postrzegania kawałka wosku i ze zdziwieniem zwraca uwagę na to, że nawet tak prosta percepcja zapośredniczona jest przez rozum. Ten punkt wyjścia pozwala na zarysowanie opozycji pomiędzy percepcją bezpośrednią, z której wielu filozofów chciałoby uczynić fundament wiedzy oraz percepcją, która zapośredniczona jest przez przekonania obserwatora.

Pierwsza część wykładu poświęcona jest omówieniu dwóch istotnych powodów, dla których badacze percepcji odwołują się do przekonań. Po pierwsze, przekonania wykorzystywane są bardzo często przy definiowaniu iluzji. Iluzje rozumiane są wtedy jako niewłaściwa interpretacja percepcji mająca swój wyraz w powzięciu błędnego przekonania. Czy oznacza to, że w przypadku percepcji bezpośredniej (a zatem takiej, w której przypadku przekonania nie odgrywają żadnej roli) iluzje nam nie zagrażają? Być może iluzje należałoby jednak zdefiniować bez powoływania się na przekonania?

Po drugie, warto zastanowić się nad tym, czy możliwa jest jakakolwiek percepcja bez towarzyszącego jej odpowiedniego przekonania drugiego rzędu? Niektórzy badacze wskazują bowiem na to, że tego rodzaju przekonanie jest warunkiem koniecznym posiadania świadomego przeżycia. Takie powołanie się na przekonania rodzi jednakże poważną trudność. Jeżeli przekonania współtworzą percepcję, to na czym polega ona w przypadku podmiotów poznawczych, o których nie sądzimy, że są w stanie przekonania (w szczególności przekonania drugiego rzędu) posiadać?

Druga część wykładu poświęcona jest przedstawieniu kilku strategii radzenia sobie z powyższymi trudnościami. Szczególna uwaga poświęcona zostanie mało znanej, bo przez samego autora uznanej za nieadekwatną, propozycji Jerrego Fodora. Sądzę, że dzięki niewielkim modyfikacjom propozycja ta pozwala na zachowanie podziału na percepcję bezpośrednią i pośrednią i pozwala na lepsze zrozumienie fenomenu percepcji oraz roli, jaką odgrywają w niej pojęcia.